

Моніторинг російського інформаційного простору

20.11. - 27.11.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВКП РФ

і. Падіння експорту російського озброєння за даними СВР та міжнародних дослідників¹

Служба зовнішньої розвідки України повідомляє, що російський експорт озброєнь після початку повномасштабної війни різко обвалився. До 2022 року РФ щорічно отримувала близько 14 млрд доларів від продажу зброї. За даними Jamestown Foundation, обсяги експорту знизилися з 12,5 млрд доларів у 2021 році до 8 млрд у 2022-му, 3 млрд у 2023-му та лише 1 млрд доларів у 2024 році.

SIPRI оцінює зменшення частки РФ на глобальному ринку озброєнь з 21 % до 7,8 %. Географія поставок скоротилася з 47 країн (2018–2022) до 33 у 2024 році, переважно в Азії та Океанії. Найбільші традиційні покупці — Індія, Китай і Казахстан — зменшують закупівлі.

Незважаючи на заяви РФ про портфель замовлень понад 60 млрд доларів, значна частина контрактів не підтверджена й залежить від країн із низькою платоспроможністю. Без російського кредитування ці угоди не реалізуються.

На Dubai Air Show 2025 "Рособоронэкспорт" представив 850 позицій, але більшість «нових» зразків були макетами, що свідчить про дефіцит готової продукції. За прогнозом МВФ, зростання ВВП Росії сповільниться до 0,9 % у 2025 році та 1,0 % у 2026-му.

¹ <https://www.rbc.ua/ukr/news/yde-viynu-rf-fiksuyut-obval-eksportu-ozbroen-1763806819.html>

ii. Які вироби були представлені на Dubai Airshow 2025

Авіація: Су-57Е, Як-130М, УТС-800.

БПЛА: «Форпост-РЭ», Supercam S180, «Ланцет-Э» (чотири варіанти, включно з ІЧ-модифікацією).

Двигуни й системи: турбореактивний «177С», ТРД СМ-100, бортовий РЛК «Арбалет-АМ», наземний комплекс зв'язку НКВС-27.

Авіаційне озброєння: Х-59УШКЭ, Х-БПЛА, Х-МД-Е (Е1, Е2, Е3), Х-69Е.

ППО: «Панцирь-СМД-Е», комплекси С-300, С-400, С-350, ПЗРК «Верба» та установка «Джигит».

iii. Знищення китайської РСЗВ Туре-63 на фронті та заперечення Китаю щодо постачання зброї РФ²

Підрозділ БПАС ДПСУ "Фенікс" знищив реактивну систему залпового вогню Туре-63 китайського виробництва, яку використовували російські війська.

Після публікації цієї інформації кореспондент Укрінформ звернувся до прессекретаря МЗС Китаю Мао Нін із запитом прокоментувати факт застосування китайського озброєння Росією. Мао Нін заявила, що КНР не надає летальної зброї ні Росії, ні Україні та суворо контролює експорт військової продукції й товарів подвійного призначення.

Представниця МЗС Китаю повідомила, що їй не відомі згадані обставини, і не відповіла на запитання про можливе розслідування шляхів потрапляння китайської РСЗВ до РФ.

² <https://informator.ua/ru/zsu-znishchili-kitaysku-rszv-na-fronti-pekina-zaperechuye-shcho-davay-taku-zbroyu-rf>

2. Війна майбутнього

i. Заявлений прогрес Китаю у створенні орбітальної установки для ураження супутників³

Defense Express повідомляє, що Китай просувається до створення концепції «космічного винищувача» — орбітального апарата для знищення супутників. Йдеться про зброю, яка використовує пучки мікрочастинок (електрони, протони, іони або нейтральні атоми), розігнані до швидкості, близької до світлової. Такий удар здатний механічно пошкоджувати супутник і створювати рентгенівське, гамма та електромагнітне випромінювання, що виводить з ладу електроніку. На Землі цю технологію обмежує атмосфера, але в космосі вона може працювати ефективно.

Ключова технічна проблема — автономне джерело великої потужності. Китайська компанія DFH Satellite заявила про створення космічної енергетичної установки потужністю 2,59 МВт та імпульсом у 0,63 мкс. Джерелом енергії слугують сонячні панелі, що виробляють малу напругу, яка потім перетворюється у високовольтну і накопичується в силових модулях.

Офіційно система позиціонується як бортове енергоживлення для супутників, але видання зазначає, що така технологія потенційно може використовуватися у військових цілях для боротьби з апаратами розвідки, зв'язку та навігації.

ii. США уклали перший контракт на прототипи орбітальних перехоплювачів для «Золотого купола»⁴

Космічні сили США уклали перші контракти на розробку прототипів орбітальних перехоплювачів — ключового елемента майбутньої багаторівневої системи ПРО «Golden Dome». Контракти видали за спрощеною процедурою, без тривалого тендеру. Пентагон не розкриває виконавців і вартість, посилячись на міркування безпеки.

³ https://www.unian.net/weapons/voyna-v-kosmose-uzhe-skoro-kitay-sozdaet-kosmicheskij-istrebitel-13204014.html#goog_rewarded

⁴ https://prokosmos.ru/2025/11/26/ssha-zaklyuchili-pervii-kontrakt-na-prototipi-orbitalnikh-perekhvatchikov-dlya-zolotogo-kupola?utm_source=telegram&utm_medium=messenger

Система «Golden Dome» має об'єднати супутники, радары, центри управління та різні типи перехоплювачів. Орбітальні апарати повинні постійно чергувати на низькій орбіті та збивати ракети на ранніх етапах польоту, зокрема одразу після запуску.

Перехоплення у перші секунди — технічно складне завдання, що потребує великої кількості перехоплювачів. Аналітики оцінюють, що для ураження навіть однієї ракети потрібно близько 950 орбітальних апаратів, а для серії зі 10 запусків — близько 10 тисяч, що робить систему надзвичайно дорогою та складною.

Раніше американські експерти висловили сумніви в реалістичності «Золотого купола» і попередили, що його вартість може перевищити трильйон доларів.

3. Підприємства ВПК

i. Невиплата зарплат на Ярославському суднобудівному заводі через відсутність фінансування від Міноборони РФ⁵

На Ярославському суднобудівному заводі, який будує десантні катери, патрульні кораблі та іншу техніку для ВМФ РФ, майже два місяці не виплачують зарплати. Підприємство налічує близько 900 працівників, значну частину яких офіційно відправили у вимушений простій без виплат. Підприємство перебуває під міжнародними санкціями через виконання військових контрактів.

Працівники повідомляють, що на зборах керівництво пояснило затримки тим, що Міністерство оборони РФ не перераховує оплату за замовлення. Частина цехів простоює, частина працівників шукає іншу роботу.

ii. У РФ українською зброєю вражені два військові підприємства⁶

Підрозділи ЗСУ, використовуючи реактивні БПЛА "Барс" і крилаті ракети "Нептун" українського виробництва, в ніч на вівторок успішно вразили в Таганрозі (Ростовська обл., РФ) авіаремонтний

⁵ https://www.dialog.ua/business/324230_1763647042#google_vignette

⁶ <https://korrespondent.net/amp/4835298-nosyt-lazernoe-oruzhye-unychtozhenye-samoleta-v-rf>

завод "ТАНТК ім. Г.М. Берієва" і підприємство з виробництва БПЛА "Молнія.

ТАНТК ім. Г. М. Берієва – це авіабудівне підприємство, яке спеціалізується на розробці, серійному виробництві, модернізації та ремонті літаків-амфібій і авіаційних комплексів спеціального призначення. Також на заводі роблять капітальний ремонт літаків авіації ВМФ Росії та Далекої авіації російських ВПС.

За OSINT-аналізом каналу ASTRA, саме на цьому аеродромі спалахнув літак А-60. У свою чергу, паблік Supernova+ стверджує, що в результаті атаки А-60 згорів. Він нібито є експериментальним літаком-лабораторією і носієм лазерної зброї. У Росії є тільки два таких повітряних судна. Це твердження канал підкріпив фотографією літака, чий хвіст дійсно схожий на хвіст А-60. Крім того, спалах на ТАНТК також підтвердила карта пожеж NASA.

4. Зброя, технології та інше

i. ОАК передала російським військовим 2 винищувачі Су-30СМ2⁷

За даними держкорпорації, винищувачі Су-30СМ2 є подальшим розвитком літаків, що стоять на озброєнні ВКС і авіації ВМФ Росії. Вони отримали вдосконалений комплекс бортового радіоелектронного обладнання, сучасний комплекс радіоелектронної боротьби і нові типи авіаційних засобів ураження.

ii. Перспективи БПЛА С-70 «Охотник» у зв'язці з Су-57 та його заявлені можливості ШІ⁸

Американське видання The National Interest оцінює С-70 «Охотник» як перспективну бойову платформу РФ. БПЛА створено за схемою «літаюче крило» з низькою радіопомітністю та внутрішніми відсіками озброєння.

У публікації підкреслюється, що «Охотник» розробляється для спільної роботи з винищувачем п'ятого покоління Су-57 як

⁷ <https://bmpd.livejournal.com/4959966.html>

⁸ <https://lenta.ru/news/2025/11/24/v-ssha-pozitivno-otsenili-perspektivy-rossiyskogo-ohotnika/>

«ведомый» апарат. У такому форматі він розширює зону дій Су-57 та дозволяє виконувати завдання у спірному повітряному просторі.

Щодо ШІ: у TNI зазначають, що інтеграція штучного інтелекту у війська РФ залишається проблемною, а проєкт «Охотника» є однією з головних заявлених платформ для такого впровадження. Російські джерела стверджують, що БПЛА здатний автономно повертатися на аеродром при втраті зв'язку з оператором, що подається як елемент його «інтелектуальних» функцій.

iii. Озвучений у РФ строк експлуатації Су-57⁹

У Росії заявили, що винищувач Су-57 можуть експлуатувати ще 20–30 років. Проєкт ПАК-ФА стартував у 2001 році, у 2002-му отримав цільову державну програму. У серпні 2017 року літаку присвоїли назву Су-57. Попри заяви РФ у 2019 році про початок серійного виробництва, офіційно перший Су-57 прийняли на озброєння лише у 2020 році.

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в електроніці та ІТ

i. Електронне машинобудування недоотримало мільярди рублів. Терміни запуску НДДКР зірвані¹⁰

Програма з розвитку електронного машинобудування недофінансована на 33,1 млрд рублів і до кінця 2025 року відставання за запуском НДДКР досягне понад 60 робіт. Про це в рамках форуму «Електроніка Росії» розповів заступник голови Мінпромторгу Василь Шпак.

Згідно з представленими ним даними:

- запланований обсяг фінансування в 2024 році мав скласти 43,3 млрд рублів, а фактичний склав 23,7 млрд рублів;
- у 2025 році планувалося профінансувати програму на 40 млрд рублів, а реальний обсяг виділених коштів склав 15,7 млрд рублів.

⁹ <https://www.unian.net/weapons/su-57-v-rossii-raskryli-skolko-eshche-budut-ekspluatirovat-istrebiteli-13208859.html>

¹⁰ https://t.me/mash_tech/5562

На 2026 рік заплановано 30 млрд рублів, а на 2027-й і 2028-й по 25 млрд рублів. Але скільки реально отримає програма з розвитку електронного машинобудування - покаже час.

Як повідомлялося нещодавно, в 2025-2027 роках Мінпромторг збирається освоїти виробництво понад 300 типів засобів і ресурсів виробництва електронних компонентів, що дозволить локалізувати понад 60% типів засобів і ресурсів, що застосовуються при виробництві електронних компонентів.

ii. Кінець епохи «простих замінів»: цифрова економіка вимагає дорогих і тривалих рішень¹¹

Цифрова трансформація в Росії вийшла в нову фазу, коли потенціал «дешевого» імпортозаміщення вичерпано, а підгалузі цифрової економіки потребують нової хвилі інвестицій у більш складні продукти. Так виглядає ситуація у доповіді ЦМАКП про цифровізацію та імпортозаміщення ІТ у промисловості.

Після 2022 року імпортозаміщення мало «простий» характер і в першу чергу були замінені ті позиції, де вже були повноцінні російські аналоги. Але після 2024 року стало необхідно розвивати обладнання для заміни більш складних систем і «важке» промислове ПЗ. Зрозуміло, це збільшує терміни і вартість проектів.

- у 2019–2021 роках на імпортне програмне забезпечення в сукупних витратах на купівлю, оренду та розробку ПЗ припадало 44–46%;
- на російське — 19–29%;
- витрати на розробку ж становили 20–28%.

Після подій 2022 року частка витрат на російське ПЗ збільшилася в 2023 році і продовжила зростати в 2024-му (до 35%), а витрати на розробку софту досягли майже половини (46%) всіх витрат на нього. При цьому розвиток ЕКБ стикається з відсутністю доступу до передових технологій і нестачею високотехнологічного імпортного обладнання.

У підсумку в промисловості цифрова трансформація відбувається в умовах дефіциту ресурсів і обмеженої доступності цифрових продуктів. Нагадаємо, що про проблеми імпортозаміщення ПЗ ми говорили з представниками галузі в серії коротких інтерв'ю.

Згідно з даними доповіді, в обробній промисловості:

¹¹ https://t.me/mash_tech/5554

- частка імпортного ПЗ у 2019 році становила 47%, у 2022-му — 38%, а в 2024 році — 12%;
- питомі витрати на купівлю, оренду та розробку ПЗ (на 1 зайнятого в цінах 2015 року) у 2019 році становили 6,78 тис. рублів, у 2021 році - 9,28 тис. рублів, а у 2024-му - 5,15 тис. рублів.

Статистика показує зростання питомих показників використання радіоелектронного обладнання та припинення зростання питомих витрат на ПЗ у постійних цінах. А це означає, що компанії витрачають кошти на придбання того, що вже є на ринку, а не на перспективні розробки.

iii. *У розробника «Ельбрус» може з'явитися новий власник*¹²

Переговори про придбання компанії МЦСТ, як повідомляється, ведуть структури банкіра Віктора Григор'єва. Для цього доведеться зняти зовнішнє управління компанії НПЦ «Елвіс», яке було введено рік тому «для забезпечення стабілізації стану (акціонерного) товариства і збереження архітектури процесорів "Ельбрус"».

Пропозиція про покупку надійшла голові МЦСТ Олександру Кіму, але поки що домовленості про угоду досягнуто не було. І як пише TadviseR, розходяться сторони не в питаннях ціни, а в поглядах на майбутній розвиток компанії.

У 2018 році ГК «Динаміка» власника «НК Банку» Віктора Григор'єва отримала 75% мінус одна акція холдингу «Технодинаміка», що входить до авіакластеру «Ростеха». А не так давно «Динаміка» стала акціонером нижегородського заводу ім. Петровського, що виробляє апаратуру для авіації, суден і залізничного транспорту.

iv. *З 1 вересня 2026 року діятиме технологічний збір за ввезення або виробництво в РФ продукції з електронною компонентною базою*¹³

Відповідний законопроект прийняла Держдума РФ. Мінпромторг РФ раніше пояснював, що механізм технологічного збору розроблений для фінансування розвитку електронної та радіоелектронної промисловості Росії з метою зміцнення технологічного суверенітету країни.

¹² https://t.me/mash_tech/5548

¹³ <https://t.me/niiet/9636>

III. Машинобудування

1. Російські машинобудівні підприємства

- i. 13 листопада проект зі створення та впровадження установки СЛП520 для ПАТ ОДК-Сатурн отримав диплом престижної премії «Авіабудівник року»¹⁴

Проект передбачав впровадження новітньої лазерної установки для різання деталей авіадвигунів. СЛП520 підвищує точність і знижує трудомісткість виготовлення елементів. За даними представників ОДК-Сатурн, за його допомогою на ОДК-Сатурн виконують складноконтурне різання, прошивання дрібнорозмірних отворів і зварювання деталей. З моменту впровадження установки в 2024 році на підприємстві більш ніж на 70% знизилася трудомісткість виготовлення отворів і пазів ряду деталей і зросла пропускна здатність виробництва без втрати якості обробки. Над цим проектом працювала велика команда фахівців «Лазери та Апаратура» і «ОДК-Сатурн».

- ii. На заводі, де виробляють ракети «Буревісник», використовуються німецькі верстати, зауважила «Новая газета Европа»¹⁵

В дослідно-конструкторському бюро (ОКБ) «Новатор», де виробляються ракети «Буревісник», використовуються німецькі токарні верстати марок GDW і Weiler. Це впливає з опису вакансії, розміщеної заводом на рекрутинговому сайті HeadHunter, звернула увагу «Новая газета Европа». З тексту оголошення неможливо зрозуміти, як давно це обладнання використовується на заводі. «Новая-Европа» надіслала запити німецьким виробникам верстатів, але поки що не отримала відповіді.

«Буревісник» — нова російська міжконтинентальна балістична [ред. крилата] ракета з ядерною енергетичною установкою. Вперше про створення «Буревісника» було оголошено в 2018 році, коли Володимир Путін під час послання Федеральним зборам розповів про нові види російського озброєння. Наприкінці жовтня 2025 року, на тлі уповільнення мирного процесу і скасування запланованого саміту президентів Росії і США в Будапешті, Росія провела випробування «Буревісника». Тоді начальник Генерального штабу ЗС РФ Валерій Герасимов доповів Путіну, що ракета пододала в повітрі понад 14 тисяч кілометрів і перебувала в повітрі більше 15 годин.

¹⁴ https://t.me/ritm_magazine/952

¹⁵ <https://novayagazeta.eu/articles/2025/11/24/na-zavode-gde-proizvodiat-rakety-burevestnik-ispolzuiutsia-nemetskie-stanki-zametila-novaia-gazeta-evropa-news>

ОКБ «Новатор» — розташоване в Єкатеринбурзі російське підприємство оборонно-промислового комплексу. Там виробляються зенітні гармати, ракетні комплекси і крилаті ракети. США ввели санкції проти «Новатора» ще в 2017 році. У 2022 році обмежувальні заходи проти підприємства ввели ЄС, Канада, Японія, Швейцарія і Україна.

Обидва німецькі верстати, які використовуються на цьому заводі, мають клас точності DIN 8605 — це підвищена точність. У Росії є аналоги, але німецькі верстати мають більш зручний цифровий інтерфейс і більший спектр додаткових функцій та аксесуарів. GDW LZ 280 — компактний верстат, який підходить, зокрема, для навчальних завдань. Weiler DA 260 — більш масивні універсальні верстати, розраховані на великі деталі.

Судячи з інших опублікованих вакансій в профілі «Новатора» на HeadHunter, на підприємстві все ж почався процес імпортозаміщення, принаймні в частині програмного забезпечення. Так, у вимогах до інженерів, крім широко використовуваних у світі програм для автоматизації проектування на кшталт AutoCAD, з'являється російський аналог, «Компас».

iii. Смоленський підприємець удостоєний премії «Молодий підприємець Росії»¹⁶

Підприємець зі Смоленської області, генеральний директор Єльнинської промислової компанії (ЄПК) Артем Давидов удостоєний премії «Молодий підприємець Росії» в головній номінації «Молодий підприємець року». ЄПК здійснює повний цикл робіт з металообробки, глибокої модернізації та капітального ремонту верстатів, виробляє складні верстатні вузли. Нещодавно підприємство створило передсерійний важкий фрезерний верстат з ЧПУ.

iv. Пенза представила напрацювання розвитку верстатобудування колегам з регіонів Росії¹⁷

Пензенські верстатобудівники презентували кращі практики на «Дні замовника: верстатобудування та промислова автоматизація» в МДТУ ім. Н. Е. Баумана. Присутнім розповіли про можливості першого в Росії верстатобудівного кластера.

¹⁶ <https://smolgazeta.ru/daylynews/133456-smolenskiy-predprinimatel-udostoen.html>

¹⁷ <https://penzasm.ru/important/122083/penza-predstavila-narabotki-razvitiya-stankostroeniya-kollegam-iz-regionov-rossii->

Гостей масштабної події зацікавила номенклатура високотехнологічної продукції різних моделей і модифікацій: як універсальні токарні верстати, так і високоточні обробні центри. Було зазначено, що стоїть завдання домогтися 100-відсоткової локалізації металообробного обладнання, що випускається.

Цей показник неухильно зростає за рахунок розширення лінійки комплектуючих деталей і вузлів власного виробництва, а також кооперації з вітчизняними підприємствами. Паралельно ведеться робота в рамках постанови уряду РФ № 719 щодо присвоєння статусу «російська промислова продукція» всім виробленим верстатам, що є стратегічним кроком для розвитку.

«Буквально минулого тижня модель VTM9 офіційно включена до реєстру російської промислової продукції Мінпромторгу, що підтверджено висновком про відповідність вимогам постанови уряду РФ №719», – повідомили промисловці з Пензи.

У фокусі уваги дискусії були питання досягнень з імпортозаміщення, реновації верстатного обладнання та сервісного обслуговування, а також підготовки висококваліфікованих кадрів на базовій кафедрі «Металорізальні верстати», відкритій у 2020 році в результаті співпраці підприємства та Пензенського державного університету.

Перший в країні верстатобудівний кластер був створений в Пензенській області. У 2024 році промислове об'єднання пройшло переакредитацію в Мінпромторзі Росії і набуло статусу міжрегіонального. Кількісний склад розширився до 16 підприємств – крім пензенських виробників, до складу кластера увійшли резиденти з Володимирської, Рязанської та Самарської областей.

2. Нові розробки й машинобудівні заводи

- i. На моторному заводі Sollers в Єлабузі впровадили роботизований сканер, який автоматично перевіряє зібрані на підприємстві двигуни.¹⁸*

Робот перевіряє кріплення і зтяжки двигунів, щоб виключити допущений людьми брак.

¹⁸ https://t.me/mash_tech/5541

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

- і. Дохід металургійних компаній РФ знизився за перші 6 місяців 2025 року^{19 20}*

У першому півріччі 2025 року сукупний дохід 50 найбільших публічних нефінансових компаній Росії досяг 34,8 трильйона рублів, що практично збігається з результатами за аналогічний період минулого року. За оцінкою АКРА, загальна стабільність показника стала можливою завдяки зростанню низки внутрішніх галузей, тоді як компанії, орієнтовані на зовнішній ринок, демонстрували ослаблення. Експортні сегменти чинили помітний тиск на сумарні результати, але внутрішній попит допоміг компенсувати частину втрат.

Найбільш відчутний спад зафіксований у металургійному комплексі, де виручка знизилася на 3,8 відсотка. Згідно з аналізом агентства, на динаміку вплинули триваюче здешевлення металопродукції на світовому ринку, санкційні обмеження, що ускладнюють збут і логістику, а також коливання валютних курсів, що негативно позначаються на експортних доходах. Схожі процеси спостерігаються і в нафтогазовій галузі: тут зниження виручки склало близько 11 відсотків через зниження цін на сировину і геополітичні ризики, що зберігаються, які впливають на зовнішню торгівлю.

Проте внутрішні сектори змогли частково вирівняти загальну картину. Роздрібна торгівля показала приріст на 21 відсоток, енергетика додала близько 10 відсотків, а транспортний сектор зріс на 8 відсотків. На тлі структурних змін відношення сукупного виторгу найбільших компаній до ВВП продовжує знижуватися і в 2025 році опустилося до 36 відсотків проти 44 відсотків чотири роки тому.

¹⁹ <https://1prime.ru/20251121/vyruchka-864774812.html>

2. Заводи з переробки стратегічних матеріалів

- i. Росія планує створити індустріальний парк для переробки рідкоземельних металів²¹*

Влада Мурманської області розробляють масштабний проект зі створення спеціалізованого індустріального парку для переробки рідких та рідкоземельних металів. За інформацією регіональної Корпорації розвитку, необхідність такого кластеру зумовлена географічною розпорошеністю найбільших родовищ регіону – Колмозерського, Полмостундровського, Африкандського, Кульйокського та Федорової тундри. Організація переробки продукції біля кожного родовища вимагала б будівництва дорогої інфраструктури, тому економічно доцільніше створити один комплексний майданчик.

Місцезнаходження парку та обсяг можливих інвестицій поки не визначені остаточно. Передбачається, що проект реалізовуватимуть приватні компанії за підтримки держави. За оцінками генерального директора InfoLine-Аналітика Михайла Бурмістрова, для створення повноцінного кластеру знадобляться інвестиції в розмірі 70-75 мільярдів рублів, хоча мінімальна версія може обійтися в 60 мільярдів. Відповідні ділянки вже підібрані, проте вони перебувають у віданні Міністерства оборони, тому попереду переговори про їхню передачу.

Арктична зона Росії, де розташована Мурманська область, концентрує 97% розвіданих запасів та 100% видобутку РЗМ країни. Загалом на Арктику припадає 75% усіх запасів рідких та рідкоземельних металів Росії. Мурманськ має стратегічну перевагу як великий транспортний вузол, через який видобуті РЗМ можна відправляти замовникам морським та залізничним транспортом. РЗМ критично важливі для виробництва електроніки, а їхня переробка коштує дорого та завдає шкоди навколишньому середовищу через низьку концентрацію на природних родовищах.²²

²¹ https://www.cnews.ru/news/top/2025-11-25_v_rossii_sozdadut_prompark

ii. ПСБ виділяє понад 100 мільярдів рублів на будівництво Баїмського ГОКу в Чукотському АО²³

Промсвязьбанк виділить понад 100 мільярдів рублів на будівництво Баїмського гірничо-збагачувального комбінату в Чукотському автономному окрузі. Проект передбачає створення 46 виробничих та інфраструктурних об'єктів і є одним із найбільших індустріальних проектів російської економіки.

Інфраструктура комплексу включає круглорічний портовий термінал, всепогодну дорогу довжиною понад 400 кілометрів між родовищем та новим портом для відвантаження по Північному морському шляху, а також власні генеруючі потужності для забезпечення підприємства електроенергією. Загальна вартість проекту перевищує 1 трильйон рублів, що робить його одним із найдорожчих інвестиційних проектів сучасної Росії. Заступник голови ВЕБ РФ Юрій Корсун назвав це найбільшим проектом, що реалізується за підтримки ВЕБ. РФ у рамках "Фабрики проектного фінансування".

Будівництво включене в ключові стратегічні документи розвитку Далекого Сходу та Чукотки. Введення об'єктів першої черги потужністю 35 мільйонів тонн руди на рік заплановано на 2029 рік, другої черги з потужністю 70 мільйонів тонн - на 2030 рік. Реалізація проекту дозволить збільшити видобуток міді в Росії на 25%, золота - на 4%.

iii. Президент Путін дозволив Євразу провести реструктуризацію активів на тлі санкційного тиску²⁴

Президент Російської Федерації Володимир Путін підписав розпорядження, яке дозволяє АТ "Євраз Качканарський гірничо-збагачувальний комбінат" (КГОК) придбати у Evraz plc 93,2% акцій ПАТ "Розпадська" та 51% акцій ЗАТ "Гірничо-металургійна компанія Тимір". Це рішення відповідає пункту 5 Указу Президента від 5 серпня 2022 року №520 та є частиною

²³ <https://t.me/prometallinfo/12387>

²⁴ <https://ria.ru/20251125/putin-2057531468.html>

масштабної реструктуризації активів групи "Євраз" в умовах санкційного режиму.

У липні 2025 року Десятий арбітражний апеляційний суд залишив без змін рішення, яке за заявою Мінпромторгу РФ призупинило корпоративні права Evraz plc щодо дочірнього підприємства "Євраз Нижньотагільський металургійний комбінат", який входить до переліку економічно значущих організацій. У червні 2025 року Арбітражний суд Москви повністю задовольнив позов КГОК до Evraz plc та люксембурзької Evraz Group S.A. про стягнення близько 196,7 мільярдів рублів та понад 172,8 мільйонів доларів з одночасним зверненням стягнення на частки та акції російських господарських товариств відвідача.

У липні "Євраз" оголосив про створення публічної компанії ПАТ "Євраз" з двох своїх філій на Уралі, акції якої об'єднають вартість російських активів групи та вийдуть на торги на Московській біржі в першому півріччі 2026 року. Нове підприємство має об'єднати близько 60 юридичних осіб, які збережуть свої назви та продовжать операційну діяльність як дочірні товариства публічної компанії. Evraz plc в травні 2022 року потрапив під санкції Великобританії, а в серпні 2024 року "Євраз НТМК", "Євраз КГОК", "Євраз ЗСМК" та вугільна компанія "Розпадська" були внесені до санкційного списку Мінфіну США. Найбільші бенефіціари компанії станом на лютий 2022 року - Роман Абрамович (28,64%), Олександр Абрамов (19,32%) та Олександр Фролов (9,65%).

iv. У російського виробника титану для авіадвигунів викрали 300 мільйонів рублів через корупційну схему²⁵

Міщанський суд Москви розгляне кримінальну справу про велике шахрайство в корпорації "ВСМПО-Авісма" – основному російському виробнику титану для авіаційних двигунів ПД-8 та ПД-14. Загальний збиток від корупційної схеми склав 319 мільйонів рублів, що завдало серйозного удару підприємству, яке є критично важливим для російської авіаційної промисловості в умовах санкцій та імпортозаміщення.

²⁵ <https://www1.ru/news/2025/11/25/u-proizvoditelja-titana-dlia-dvigateli-pd-8-i-pd-14-ukrali-300-mln-rublei.html>

Слідство підозрює в шахрайстві колишнього начальника відділу матеріально-технічного постачання філії "ВСМПО-Авісма" в Березниках Святослава Колмогорцева та директора ТОВ "Макрос-М" Максима Полюшкіна. Правоохоронці встановили, що Колмогорцев отримав хабар від Полюшкіна на суму понад 10 мільйонів рублів за сприяння у укладенні не вигідних для підприємства контрактів. Компанія "Макрос-М" закуповувала рідкий хлор у виробників за ціною, яка вже включала доставку до об'єктів "Авісми", але перепродавала його дорожче, штучно завищуючи вартість.

Збиток від штучного завищення цін для "Авісми" склав 319,1 мільйонів рублів. Обидва обвинувачених вину не визнали, справа розглядалася в закритому режимі, подробиці не розголошувалися. "ВСМПО-Авісма" є найбільшим виробником титану з повним технологічним циклом - від переробки сировини до випуску готових виробів з високим ступенем механічної обробки. Титан використовується в авіаційній промисловості при виробництві хвостової частини, крила, шасі та фюзеляжу літака, тому безперебійна робота підприємства критично важлива для реалізації програм імпортозаміщення російських авіадвигунів ПД-8 та ПД-14.

3. Зовнішня торгівля РФ стратегічними матеріалами

і. Російський експорт нікелю до Китаю знизився до мінімуму за півтора року²⁶

У жовтні постачання нікелю та виробів із нього з Росії до Китаю різко скоротилися, досягнувши найнижчих показників із весни 2023 року. Згідно з даними китайської митної статистики, імпорт російської продукції за місяць становив лише 17,3 мільйона доларів. Це означає падіння обсягів майже у 18 разів порівняно з вереснем та приблизно у сім разів — у річному розрахунку. Таке стрімке зниження пов'язують із коливаннями попиту на світовому ринку та перерозподілом торгових потоків у Китаї.

Основу російських поставок традиційно становив необроблений нікель, на який припало близько 96 відсотків усіх відвантажень у жовтні. Решта обсягів була представлена порошковими формами металу, що використовуються у спеціалізованих промислових процесах. Зменшення експорту

²⁶ <https://ria.ru/20251123/rossija-2056902118.html>

позначилося на структурі імпорту Китаю, хоча загальний попит на нікель у країні продовжує залишатися високим через розвиток металургійної галузі та виробництва акумуляторів.

Ще у вересні Росія входила до числа ключових постачальників нікелю для Китаю та займала друге місце, забезпечуючи близько п'ятої частини імпортних потреб. Проте в жовтні її частка скоротилася до двох відсотків, що призвело до змін у списку найбільших експортерів. Новою другою позицією скористалася французька територія Нова Каледонія, тоді як Індонезія зберегла статус провідного постачальника завдяки стабільним обсягам продукції.

4. Співпраця РФ у галузі стратегічних матеріалів

і. «Русал» розширює роботи в Гвінеї-Бісау та оцінює потенціал бокситового родовища²⁷

Російська компанія «Русал» продовжує активну діяльність у Гвінеї-Бісау, зокрема в межах проекту можливого будівництва глибоководного порту на території міста Буба. Нещодавно фахівці компанії завершили обстеження морського дна у цьому районі, що є необхідним етапом для визначення технічної здійсненності майбутньої інфраструктури. Попри виконану роботу, пошук міжнародних інвесторів для реалізації проекту все ще триває. Про прогрес у дослідженнях повідомив посол Росії в Гвінеї-Бісау Олександр Єгоров.

Паралельно «Русал» проводить геологорозвідувальні роботи в регіоні Бое, який вважається одним із перспективних за обсягами бокситової сировини. За попередніми оцінками компанії, запаси тут можуть становити від 55 до 90 мільйонів тонн. Геологи займаються не лише вивченням структури родовища, а й облаштуванням доступу до нього, включаючи прокладання доріг з використанням спеціальної техніки. Водночас представники компанії ведуть переговори з місцевою владою, узгоджуючи умови можливого видобутку та подальшого освоєння території.

Раніше Міністерство закордонних справ Гвінеї-Бісау інформувало про укладення угоди з «Русалом» щодо розвідки бокситів у Бое. За даними уряду країни, запаси родовища можуть бути значно більшими і досягати приблизно 113 мільйонів тонн. Деталі контракту офіційно не оприлюднюються, проте співпраця вже перейшла в практичну стадію, що свідчить про зацікавленість сторін у

²⁷ <https://ria.ru/20251122/rusal-2056767063.html>

довгостроковому партнерстві та розвитку гірничодобувної галузі в регіоні.

V. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

- i. *США оштрафували громадянина за незаконний продаж заблокованої російської нерухомості*²⁸

Міністерство фінансів США (OFAC) наклало штраф у розмірі \$4,68 млн на громадянина США, який порушив санкційний режим щодо Росії. Йдеться про продаж будинку в Атланті, що належав члену сім'ї російського олігарха та був заблокований після внесення його власника до санкційного списку у березні 2022 року.

Попри попередження OFAC про необхідність отримати спеціальну ліцензію для будь-яких операцій із цією нерухомістю, американський громадянин у 2023–2024 роках перепродав будинок через компанію King Holdings LLC. Угода була закрита 13 березня 2024 року. Накладення такого значного штрафу на фізичну особу є нетиповим випадком у практиці відомства.

- ii. *У Нідерландах судять великого підрядника за схеми обходу антиросійських санкцій*²⁹

В окружному суді міста Зволле (Нідерланди) розпочалися слухання у кримінальній справі проти суднобудівної компанії Damen Shipyards та її посадових осіб. Їм інкримінують корупцію та систематичне порушення санкцій ЄС щодо Росії.

За даними слідства, у 2022 році компанія подала сфальсифіковані експортні декларації, зокрема щодо палубних кранів, які формально відправлялися посередникам у Туреччині та Гонконзі, але зрештою потрапляли до Росії. Окремий епізод стосується постачання 20 крабових траулерів, що, за версією обвинувачення, сприяли військово-технічному розвитку РФ, порушуючи санкційний режим ЄС.

- iii. *Apple блокує «сірий» реекспорт iPhone з Індії до Росії*³⁰

Apple посилила контроль за постачаннями смартфонів з Індії, щоб запобігти їхньому потраплянню до Росії та інших країн, де компанія офіційно не працює. За даними індійського видання

²⁸ <https://ofac.treasury.gov/media/934781/download?inline>

²⁹ <https://nltimes.nl/2025/11/24/trial-starts-damen-shipyards-bribing-foreign-officials-violating-sanctions>

³⁰ <https://www.moneycontrol.com/europe/?url=https://www.moneycontrol.com/technology/iphone-grey-market-exports-crackdown-begins-as-retailers-warned-against-foreign-sim-activations-article-13692460.html>

MoneyControl, офіційні дистриб'ютори попередили ритейлерів про великі штрафи, якщо iPhone буде активовано іноземною SIM-карткою протягом 90 днів після покупки. Особливий контроль стосується нової 17-ї серії смартфонів.

У повідомленні для продавців зазначено, що за фіксацію активацій із закордонними SIM Apple може накласти значний штраф та заблокувати код магазину відповідно до внутрішньої політики компанії.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

i. CMA CGM частково відновила контейнерні перевезення до Росії вперше від початку вторгнення³¹

Французька контейнерна компанія CMA CGM, один із найбільших гравців світового ринку, вперше з 2022 року частково повернулася до роботи в Росії. У коментарі Reuters компанія повідомила, що її сингапурська «дочка» CNC знову здійснює постачання окремих продовольчих товарів — зокрема цитрусів і кави — на запит клієнтів. У CMA CGM наголошують, що діяльність обмежена та повністю відповідає чинному санкційному режиму.

Таким чином компанія приєдналася до швейцарської MSC, яка після початку війни продовжує возити до РФ продукти, медикаменти та гуманітарні вантажі і в 2024 році заробила на цьому майже 10 млрд рублів. CMA CGM — третя за масштабом контейнерна судноплавна компанія світу, присутня у 177 країнах та працює більш ніж у 420 портах, включно з колишніми маршрутами до Санкт-Петербурга та Фінляндії.

ii. Імпорт російської нафти в Індію впав до найнижчого рівня від 2022 року³²

Індійські нафтопереробні заводи скоротили закупівлі російської нафти до мінімуму за останні три роки через санкції США проти «Роснефти» та «Лукойла», які забезпечували близько половини поставок. За даними Reuters, у грудні Індія отримає лише 600–650 тис. барелів на добу — утричі менше, ніж у листопаді (1,87 млн барелів).

Порівняно з вереснем і жовтнем, коли обсяги становили близько 1,65 млн барелів на добу, постачання обвалилися приблизно на 60%. Джерела Reuters зазначають, що посилення банківських перевірок зробило держкомпанії Індії значно обережнішими, і

³¹ <https://www.reuters.com/business/shipping-giant-cma-cgm-resumes-russia-trade-with-food-cargo-2025-11-21/>

³² <https://korrespondent.net/world/russia/4835430-eksport-rossyiskoi-nefty-v-yndyui-upal-do-trekhletneho-mynymuma-smy>

країна вже шукає альтернативи російській нафті, яка цьогогоріч покривала близько третини її імпорту.

iii. Єдиний сербський НПЗ зупинився через санкції проти російської нафти та блокування платежів³³

Єдиний нафтопереробний завод Сербії — NIS, контрольований російськими компаніями, — зупинив роботу через припинення постачання сировини. За даними телеканалу NOVA.RS, банки заблокували обробку платежів компанії, а хорватський оператор нафтопроводу JANAFA зупинив транзит нафти з Адріатики. Президент Сербії Александар Вучич дав структурам «Газпрому» 50 днів на продаж часток у NIS, попередивши, що без цього ліцензія компанії може не бути продовжена.

Санкції США проти NIS діють із січня, вимагаючи виходу зі складу акціонерів «Газпром нафти» та афілійованої «Інтелідженс», однак Белград кілька місяців домагався відтермінувань. У жовтні обмеження набули чинності, що фактично паралізувало роботу заводу. Вучич заявив, що Сербія опинилася у важкій ситуації, оскільки «дев'ять місяців просто підписувала всі прохання російських партнерів».

3. Платежі

i. Росія вперше розпродает фізичне золото резервів для наповнення воєнного бюджету³⁴

Банк Росії вперше почав реальні продажі фізичного золота зі своїх резервів у межах операцій Мінфіну з фінансування бюджету. Регулятор підтвердив, що «дзеркалить» угоди Фонду національного добробуту (ФНД), який раніше продавав золото лише формально — уряд передавав його Центробанку, і запаси фактично залишались у резерві країни.

Тепер золото справді виходить на внутрішній ринок, аналогічно до продажів китайських юанів. Обсяги та терміни цих операцій ЦБ не розкриває. Водночас запаси ФНД стрімко скорочуються: із накопичених до війни 405,7 тонни золота вже розпродано 57% — 232,6 тонни. Станом на 1 листопада 2025 року у фонді залишилося лише 173,1 тонни золота, а загальний обсяг його ліквідних активів зменшився більш ніж удвічі — до \$51,6 млрд (1,9% ВВП замість 7,3% до початку війни).

³³ <https://nova.rs/vesti/biznis/rafinerija-u-pancevu-prestala-sa-preradom/>

³⁴ <https://www.interfax.ru/business/1058801>

- ii. *Британія викрила міжнародну мережу з відмивання мільярдів для обходу російських санкцій*³⁵

Національне агентство з боротьби зі злочинністю Великої Британії (NCA) повідомило про викриття великої міжнародної мережі відмивання коштів, яка допомагала Росії обходити санкції та фінансувати війну проти України. За даними слідства, учасники схеми придбали контроль над киргизьким Keremet Bank і використовували його для транзакцій з російськими оборонними, аерокосмічними та технологічними компаніями, а також конвертували готівку з кримінальних джерел у криптовалюту для потреб російських спецслужб, наркоторговців і афілійованих структур.

У 2024 році NCA та Мінфін США визначили дві ключові групи — TGR і Smart, через які заможні росіяни обходили санкції; ці ж канали, за даними Лондона, використовувалися для переказів співробітникам медіагрупи RT та російським шпигунам. Одним з організаторів схеми NCA називає громадянина України Георгія Россі, пов'язаного з російським банківським сектором і Keremet Bank. У січні 2025 року США ввели санкції проти цього банку. В межах міжнародної операції правоохоронці Британії, США, Франції, Іспанії та Ірландії вже затримали 128 учасників і вилучили понад £25 млн готівки та криптовалюти; загальний обсяг відмиваних коштів оцінюється у мільярди доларів.

VI. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

- i. *Американський агент з нерухомості зобов'язався виплатити \$4,7 млн за порушення антиросійських санкцій*³⁶

OFAC повідомив про накладення рекордного штрафу щодо громадянина США (його ім'я не уточнюється), який від імені американської інвестиційної компанії King Holdings LLC здійснив кілька операцій з нерухомістю, що належить російській заблокованій особі.

Власником згаданого об'єкта нерухомості, ймовірно, був член сім'ї російського підприємця, який потрапив до SDN-List ще в 2022 р. Тоді ж OFAC публічно оголосив про те, що будь-які операції з нерухомістю (продаж, передача тощо) тепер заборонені.

³⁵ <https://www.reuters.com/business/finance/money-laundering-networks-lead-britain-russia-uk-says-2025-11-21/>

³⁶ <https://t.me/sanctionsrisk/3659>

Незважаючи на це, в січні 2023 р. заблокована власність була придбана порушником на публічних торгах, а до серпня того ж року - відремонтована і виставлена на продаж.

У лютому 2024 р. OFAC направив компанії наказ про припинення діяльності та повістку до суду з вимогою підготувати звіт про всі угоди, укладені з порушенням американських санкцій. King Holdings відреагувала на запит, проте вже через місяць завершила угоду з продажу майна третій особі. Вартість угоди склала \$1,4 млн, проте агент отримав лише \$478 тис. Разом з тим підсумковий штраф склав \$4,7 млн, що майже в 10 разів перевищує вартість отриманих коштів.

2. Санкції ЄС

i. Нові обмеження ЄС увійшли в дію³⁷

З 22 листопада почали діяти обмеження ЄС. Цей елемент 18-го пакету санкцій (заборона на закупівлю нафтопродуктів, вироблених у третіх країнах з російської нафти) набирає чинності з 21 січня, але там є нюанс. ЄС не буде закуповувати нафтопродукти у НПЗ, які імпортували або переробляли російську нафту в попередні 60 днів.

Тобто, якщо індійський або турецький НПЗ хоче продовжувати продавати нафтопродукти в ЄС після 21 січня, він повинен був припинити роботу з російською нафтою до 22 листопада.

ii. Роз'яснення щодо заборони імпорту СПГ³⁸

21 листопада Єврокомісія опублікувала 2 відповіді на поширені запитання щодо імпорту російського скрапленого природного газу (СПГ). Головне: нова стаття 3га з Регламенту 833 забороняє суб'єктам ділового обороту ЄС (СДО) імпорт, перевезення СПГ з ТН ЗЕД 2711 11 00, який походить або експортується з Росії, а також супутні технічні та фінансові послуги заборони та обмеження за статтею 3га не застосовуються до газу, що транспортується трубопроводами

³⁷ <https://t.me/ShrikeNews/26824>

³⁸ <https://t.me/lawsanctions/2492>

СДО заборонено займатися перевезенням СПГ до третіх країн, оскільки мета даних санкцій – економічне ослаблення РФ. Інше тлумачення та інтерпретація норми не дозволить досягти заявленої мети цих санкцій

Роз'яснення Єврокомісії не є обов'язковими та не мають нормативного характеру.

3. Санкції Великої Британії

ii. OFSI оновило загальне керівництво щодо фінансових санкцій Великої Британії³⁹

Владі Великої Британії дозволено видавати ліцензії компаніям з метою виведення інвестицій російських осіб. Згідно з новими роз'ясненнями, до цієї категорії можуть належати:

- 1) особа, що підпадає під санкції
- 2) Уряд РФ

Умови отримання ліцензії залишилися колишніми:

- оплата виключно грошовими коштами особі, що підпадає під санкції, або Уряду РФ
- кошти зараховуються або на заморожений рахунок у Британії, або в іншу юрисдикцію з аналогічним режимом санкцій та умовами ліцензування

Таким чином, тепер прямо вказано - британська компанія може придбати свої ж частки/акції, що належать санкційному російському інвестору.

³⁹ <https://t.me/lawsanctions/2483>